

Сердюк Ігор,

модератор семінару, доктор історичних наук, доцент, координатор
Центру історико-антропологічних досліджень ПНПУ
імені В.Г. Короленка

НАУКОВИЙ СЕМІНАР «РІЗНІ «МИ» ТА СПІЛЬНА ІСТОРІЯ: ЯК ПИСАТИ ТА ГОВОРИТИ ПРО ВЗАЄМОДІЮ, НЕНАВИСТЬ І НАСИЛЬСТВО» (ПОЛТАВА, 6 БЕРЕЗНЯ 2019 Р.).

У 2018 р. світ побачило знакове видання – книга *«Обертин ...»*, що є результатом спільної праці польських та українських істориків за координації наукового осередку *«Пам'ять та Майбутнє»* у Вроцлаві. На підставі писемних джерел та усноісторичних інтерв'ю в книзі представлено пам'ять поляків, українців і євреїв, що спільно мешкали в Обертині – невеликому містечку, що до Другої світової війни належало Речі Посполитій, а опісля – Україні. Дана публікація показує як тоталітарні режими ХХ ст. змінили життя людей, що мешкали разом, поставили їх по різні сторони Добра і Зла, Життя і Смерті. Такі публікації самі-по-собі є знаковими явищами і підставою говорити про широкий контекст вивчення історії взаємодії та насильства. Відтак презентація книги у Полтаві вилася у повноцінний науковий семінар «Різні «ми» та спільна історія», зорганізований спільно Українським центром вивчення історії Голокосту та Центром історико-антропологічних досліджень Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Спікером, що презентував книгу був доктор історичних наук, професор кафедри історії України ПНПУ Юрій Волошин. Він розповів про те, як усноісторичні методи допомагають вивчати складні, контрверсійні та травматичні питання минулого. Йшлося про різні пригадування життя в одному й тому ж містечку, про те, як різні носії пам'яті мають власне минуле і те, як історики з різних країн можуть зшивати його до купи в одній книзі.

Другим доповідачем був кандидат історичних наук, директор УЦВІГ Анатолій Подольський. Його доповідь була присвячена дослідженню та викладанню історії Голокосту в Україні. Анатолій Подольський говорив про виклики, що сьогодні постають перед істориками та вчителями у контексті даної тематики. Зауважу, що поміж учасників семінару було багато вчителів – колишніх учасників різних освітніх програм під егідою УЦВІГ, тому йшлося про важливі практичні моменти.

При обговоренні усі зійшлися на тому, що говорити і писати про насильство та трагедії важко. Ті клішовані фрази та пафосну риторичку, що домінує в українському історичному наративі й шкільній історії, важко назвати розповіддю. Це, радше монолог перед порожнім залом... Той, хто візьме на себе сміливість розповідати і говорити про Голокост, наражається на запитання, котрі не мають однозначних відповідей, а теми обговорення можуть боліти і зачіпати особистісне. Історія Голокосту безмежно об'ємніша ніж, власне, акти фізичного знищення, вона незручна, вона важка і зачіпає не тільки жертв та убивць. Вона торкається й тих, хто незримо знаходився поруч, спостерігав, мовчки схвалював чи засуджував, намагався допомагати скривдженим чи кривдникам. Історія Голокосту також оповідає про мирне сусідство і співіснування, бо вона повинна пояснити, як і чому у ХХ ст. колишні сусіди знищували тих, хто жив поруч. Необхідні пояснення і про те, що робити далі з цією важкою та болючою ношею, чи взагалі у подальшому можливі довіра, прощення, милосердя. Зрештою, ще складніші питання пов'язані із трансляцією осмисленого на рівні практик викладання історії в школі, адже говорити про насильство з дітьми ще важче, але потрібно...